

Vojtech Jurčák

Bezpieczeństwo Unii Europejskiej w kontekście konfliktu na Ukrainie

Ante Portas. Studia nad bezpieczeństwem nr 1 (6), 13-23

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

I. ARTYKUŁY NAUKOWE

„*Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem*”
2016, nr 1(6)

Vojtech Jurčák

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika

BEZPIECZEŃSTWO UNII EUROPEJSKIEJ W KONTEKŚCIE KONFLIKTU NA UKRAINIE

(European Union Security in the Context of Ukraine's Conflict)

Streszczenie:

Odmowa podpisania układu stowarzyszeniowego między Ukrainą a UE przez prezydenta Janukowycza, która była genezą konfliktu między Ukrainą a Federacją Rosyjską, doprowadziła do znaczących zmian w europejskiej architekturze bezpieczeństwa. Konflikt bowiem nie dotyczy wyłącznie jego bezpośrednich uczestników, lecz Europy w całości. Artykuł koncentruje się zatem na analizie wpływu kryzysu ukraińskiego na bezpieczeństwo europejskie, analizuje też potencjalne znaczenie konfliktu dla kształtowania wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony UE.

Summary:

Janukovich's refusal to sign the Ukraine-European Union Association Agreement, which has escalated into conflict between Ukraine and Russia Federation, has changed the European Security Architecture. It is because it has influenced not only direct actors themselves, but also Europe as a whole. Because of that his paper focuses on the analysis of the Ukrainian crisis' influence on the European security, while analyzing also probability of its impact on shaping of the Common Foreign and Security Policy of the EU.

Słowa kluczowe:

Ukraina, Federacja Rosyjska, Unia Europejska, bezpieczeństwo, wpływ,

Key words:

Ukraine, Russian Federation, European Union, security, influence,

Wprowadzenie

Kiedy w listopadzie 2013 r., kilka dni przed szczytem Partnerstwa Wschodniego w Wilnie, ukraiński prezydent Wiktor Janukowycz oświadczył, że nie podpisze umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską, prawdopodobnie ani on, ani żaden mieszkaniec Europy nie przypuszczał, że oto dobiegają końca spokojnie dni Starego Kontynentu. Odmowa podpisania przez Janukowycza umowy stowarzyszeniowej skutkowałą masowymi demonstracjami, ustąpieniem rządu, odwołaniem prezydenta, aneksją znacznej części ukraińskiego terytorium, „zamrożonym konfliktem“ na wschodzie Ukrainy, wreszcie znaczną liczbą ofiar. Sam konflikt ma dalekosiężne konsekwencje, obejmujące nie tylko zaangażowanych w niego aktorów – Ukrainę i Federację Rosyjską – lecz także inne podmioty międzynarodowe, w tym Unię Europejską.

Prawne aspekty konfliktu ukraińskiego

„World will never be the same“

(Herman Van Rompuy)

Wydarzenia na Ukrainie zastały Europę nieprzygotowaną. Mimo, że eskalacja konfliktu następowała stopniowo, mało który uczestnik protestów na Majdanie w listopadzie 2013 r. spodziewał się, że konflikt osiągnie rozmiary zagrażające bezpieczeństwu Europy. Słowa przewodniczącego Rady Europejskiej Hermana Van Rompuy, który po aneksji Krymu przez Rosję powiedział, że świat już nigdy nie będzie taki sam, dobrze oddają powagę zaistniałej sytuacji.

Konflikt na Ukrainie w pierwszym rzędzie przyniósł naruszenie systemu międzynarodowych norm prawnych, ustalonych po II wojnie światowej. Postępowanie Federacji Rosyjskiej jest sprzeczne z zasadami ONZ, do których przestrzegania wszyscy sygnatariusze, w tym Rosja, są zobowiązani. Art. 2 ust. 4 Karty Narodów Zjednoczonych mówi: „Wszyscy członkowie powstrzymują się w swych stosunkach międzynarodowych od groźby użycia siły lub użycia jej przeciwko całości terytorialnej lub niezawisłości politycznej któregokolwiek z państw“¹.

Integralność terytorialną państw gwarantuje Akt Końcowy KBWE w Helsinkach z 1975 r., podpisany także przez Rosję. Artykuł III Aktu stwierdza: „Państwa uczestniczące uważają wzajemnie za nienaruszalne wszystkie granice każdego z nich, jak również granice wszystkich państw w Europie, i dlatego będą powstrzymywać się – teraz i w przyszłości – od zamachów na te granice. Zgodnie z tym będą się również powstrzymywać od wszelkich żądań lub dzia-

¹ *Charta Organizácie spojených národov*, 1945, < <http://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Charta-OSN.pdf>>, (30.11.2015).

łań zmierzających do zawładnięcia i uzurpacji części lub całości terytorium któregoś z Państw uczestniczących“².

Wreszcie należy wspomnieć o gwarancjach bezpieczeństwa wynikających z Memorandum budapesztańskiego z 1994 r. Memorandum podpisali prezydenci Federacji Rosyjskiej, USA, oraz premierzy Wielkiej Brytanii i Ukrainy, zaś ten ostatni kraj zobowiązał się przystąpić do układu o nierozprzestrzenianiu broni masowego rażenia. W zamian za rezygnację z programu nuklearnego mocarstwa zagwarantowały Kijowowi międzynarodową ochronę. Aneksja Krymu i wspieranie przez Rosję wschodnioukraińskich separatystów stanowi naruszenie postanowień memorandum. Artykuł 1 tego dokumentu głosi, że jego sygnatariusze, w tym Federacja Rosyjska, będą respektować niezależność, suwerenność i nienaruszalność granic Ukrainy. Natomiast w artykule 2. sygnatariusze zobowiązali się powstrzymać przed stosowaniem groźby użycia siły lub użyciem siły przeciwko integralności terytorialnej Ukrainy oraz że żadne ich siły nie zostaną wykorzystane przeciwko Ukrainie³.

Pogwałcenie integralności terytorialnej Ukrainy stanowi poważny precedens w naruszaniu europejskiego systemu bezpieczeństwa. Rosja, która graniczy aż z pięcioma państwami UE, w ciągu kilku dni zmieniła swój status ze „strategicznego partnera“ (jak zwykle się określać kraje powiązane szeregiem wielostronnych porozumień), w rywala Zachodu. Unia musi dokonać rewizji obowiązującego od zakończenia „zimnej wojny“ stereotypu „proeuropejskiej Rosji“ i dostosować paradygmat myślenia o Rosji do istniejących realiów.

Środowisko bezpieczeństwa UE zostało określone w „Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa“ (dalej: ESB) z 2003 r. Dokument ten podkreśla, że agresja przeciwko krajowi członkowskiemu „na wielką skalę“ jest „mało prawdopodobna“ (s. 3). Jako główne źródła niebezpieczeństwa ESB wymienia: rozprzestrzenianie broni masowego rażenia, terroryzm, regionalne konflikty, przestępczość zorganizowaną. ESB deklaruje ponadto, że UE powinna pogłębiać stosunki z Rosją, co jest „kluczowym czynnikiem bezpieczeństwa i dobrobytu“ państw Wspólnoty (s. 14)⁴.

ESB sprzed ponad dekady nie odpowiada zmieniającym się uwarunkowaniom środowiska bezpieczeństwa oraz nie stanowi ramowego dokumentu, adekwatnego względem mającego miejsce konfliktu. ESB nie przewiduje konfliktu z udziałem państwa członkowskiego, ani nowego typu zagrożeń, które uwidoczniły się na Krymie. Strategia całkowicie ignoruje obszar cyberprzestrzeni, którego znaczenie w konfliktach wzrasta. Tymczasem nie podlega dyskusji, że

² *Helsinki Final Act. Conference on Security and Co-operation in Europe*. 1975, <<https://www.osce.org/mc/39501?download=true>>, (30.11.2015).

³ *Budapest Security Agreement on Security Assurances, 1994*, <<http://www.cfr.org/nonproliferation-arms-control-and-disarmament/budapest-memorandums-security-assurances-1994/p32484>> (30.11.2015).

⁴ *European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World*, 2003, <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>> (30.11.2015).

kilka grup hakerów jest w stanie przypuścić jednorazowy atak na szereg państw europejskich. Przykładem może być nieodległy w czasie atak na Estonię. Ostatnie ataki na rządowe strony Polski i Niemiec czy bratysławską konferencję Globsec wskazują, że grupa hakerów, nie stanowiąc bezpośredniego zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa, jest w stanie dokonać skutecznego ataku na infrastrukturę krytyczną tegoż państwa.

Hakerzy odegrali istotną rolę w czasie aneksji Krymu. Zdołali skutecznie zablokować wszystkie systemy komunikacyjne, które mogłyby zakłócić płynny przebieg aneksji – począwszy od usług operatorów telefonii komórkowej, przez system nawigacji marynarki wojennej, skończywszy na ukraińskich stronach rządowych. Agresorom pomogło to, że Ukraina korzystała z rosyjskich systemów, będąc narażoną na wprowadzenie złośliwego oprogramowania, umożliwiającego zdalną kontrolę⁵.

Taki sposób prowadzenia wojny stanowi coraz częstsze zjawisko, które otrzymało określenie „wojna hybrydowa“. Termin ten oznacza niekonwencjonalne, inne od dotychczas stosowanych, sposoby prowadzenia działań wojennych na ziemi, wodzie i w powietrzu. Hybrydowa wojna może ponadto toczyć się w cyberprzestrzeni np. wykorzystując działania informacyjne i propagandowe. Konflikt hybrydowy może toczyć się przy użyciu sił specjalnych, nieoznakowanych wojsk, oraz przy transgranicznym wsparciu antyrządowych sił w kraju wroga⁶. Szczególnie problematyczną pozostaje reakcja na tego typu sposoby prowadzenia działań bojowych. Konwencjonalna obrona okazuje się zawodna, natomiast wiele krajów nie posiada doświadczenia w stosowaniu szerokiego spectrum narzędzi i technik pozamilitarnych. Przykładem zastosowania arsenału działań właściwych dla wojny hybrydowej i paraliżu obrony kraju zaatakowanego, jest właśnie konflikt rosyjsko-ukraiński.

Konflikt na Ukrainie a bezpieczeństwo UE

Lista zagrożeń Unii Europejskiej wynikających z konfliktu na Ukrainie, obejmuje w pierwszym rzędzie kwestię bezpieczeństwa energetycznego. Rosja, która w przeszłości nie wahała się przed użyciem surowców energetycznych w charakterze narzędzia polityki zagranicznej, w przededniu konfliktu była dostarczycielem aż 34% importowanej do krajów EU ropy, 32% gazu ziemnego i 26% paliw stałych. Ogólna ilość importu surowców energetycznych przez kraje UE w ostatnich latach – poza rokiem 2012 – stale rośnie.

⁵ J. J., Coyle, *Putin Controls All Ukraine's Airwaves, Phones and Computers*, 17.05.2015, <<http://www.newsweek.com/putin-controls-all-ukraines-airwaves-phones-and-computers-332439>> (30.11.2015).

⁶ *Hybridná vojna – hybridné reakcie?*, NATO Review magazín, <<http://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Russia-Ukraine-crisis-war/sk/index.htm>>, (30.11.2015).

Pewnym zagrożeniem dla UE (choć w obecnej sytuacji schodzącym na dalszy plan), jest przedłużenie w czasie konfliktu ukraińskiego, skutkujące destabilizacją ukraińskiej gospodarki i wzrostem inflacji. Pogorszenie sytuacji gospodarczej na Ukrainie może być dla mieszkańców tego kraju impulsem do nielegalnej migracji do krajów granicznych, w tym Słowacji.

Na uwagę zasługuje także fakt, że po aneksji Krymu Rosja zyskała pełny dostęp do swojej Floty Czarnomorskiej, stacjonującej w Sewastopolu. Flota w przeszłości odgrywała istotną rolę w sytuacjach konfliktowych, np. podczas wojny z Gruzją, kiedy została postawiona w stan podwyższonej gotowości.

Identyfikacja zagrożeń, które wpływają na wewnętrzne lub zewnętrzne środowisko bezpieczeństwa, jest niezbędna dla efektywnego przeciwdziałania możliwym zagrożeniom. Za negatywny przykład może posłużyć sytuacja, która powstała w ostatnich latach. Zakładając, że w kontekście międzynarodowych wydarzeń politycznych po 2001 r. jest mało prawdopodobnym powstanie lokalnych konfliktów, poszczególne państwa skoncentrowały się na tworzeniu niewielkich sił ekspedycyjnych szybkiego reagowania. Tymczasem w świetle doświadczeń konfliktu rosyjsko-ukraińskiego odejście od obrony terytorialnej, związane z zaprzestaniem modernizacji przestarzałego sprzętu, wydaje się przedwczesne. Swego czasu głośny był fakt wystawienia przez norweski rząd na sprzedaż na norweskim odpowiedniku portalu „eBay“, tajnej bazy okrętów podwodnych w Olavsværn, blisko granicy z Rosją. Bazę kupił norweski biznesmen Gunnar Wilhelmsen, który następnie wydzierżawił obiekt flocie rosyjskich okrętów naukowo-badawczych⁷

Konflikt między Rosją a Ukrainą wymagał natychmiastowej reakcji ze strony Unii Europejskiej. Podczas gdy reakcja Unii skierowana na zewnątrz, w kierunku Rosji, była bardzo szybka (UE przyjęła kilka sankcji skierowanych przeciwko Federacji Rosyjskiej), próba wewnętrznego wypracowania wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony wywołała mieszane reakcje krajów Wspólnoty. Konflikt na Ukrainie i konieczność odniesienia się do kwestii bezpieczeństwa i obronności stworzyły warunki do dyskusji nad strategicznymi założeniami przyszłej „euroobrony“ i pełnego wykorzystania potencjału obronnego państw UE. Tym samym wydarzenia na Ukrainie stanowią milowy krok na rzecz reform dotychczasowych założeń bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej.

Po nadzwyczajnym posiedzeniu Rady UE w dn. 3 marca 2014 r., tuż po tym, jak rosyjski parlament wyraził zgodę na użycie sił militarnych na Ukrainie, przywódcy krajów unijnych wezwali Federację Rosyjską do deeskalacji konfliktu. Gdy Kreml nie zareagował na wezwanie, UE w dn. 7 marca 2014 r.

⁷ E. Braw, *The Secret Norwegian Submarine Base Being Rented by Russians*, 27.03.2015, <<http://www.newsweek.com/2015/03/27/secret-submarine-base-norway-accidentally-handed-russians-314989.html>> (30.11.2015).

wprowadziła pakiet sankcji, dotyczących m.in. zakazu wjazdu na teren Unii oraz zamrożenia kont niektórych rosyjskich i ukraińskich polityków.

Kolejny pakiet sankcji został przyjęty latem 2014 r., w odpowiedzi na zestrzelenie samolotu linii Malaysia Airlines. Sankcje stanowiły nową, rozszerzoną serię ograniczeń – rosyjskim państwowym instytucjom finansowym utrudniono dostęp do rynków kapitałowych UE, nałożono embargo na handel bronią, ustanowiono zakaz eksportu produktów podwójnego zastosowania dla wojskowych użytkowników końcowych oraz ograniczono dostęp Rosji do wrażliwych technologii, w szczególności w sektorze naftowym.

Kolejny pakiet sankcji został przyjęty 16 marca 2015 r. – przywódcy UE przedłużyli obowiązywanie dotychczasowych środków ograniczających do 15 września 2015 r.

Z punktu widzenia wspólnej europejskiej polityki bezpieczeństwa i obronności, trwający konflikt nie wpłynął jednak znacząco na jej modyfikację, a unijni przywódcy mają przed sobą wciąż szereg nierozwiązanych problemów.

Pozytywnie należy ocenić ogłoszenie debaty nad europejską strategią bezpieczeństwa, która stała się przedmiotem obrad Rady Europejskiej w czerwcu 2015 r. Dyskusja była prowadzona w oparciu o raport Wysokiego Przedstawiciela UE ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa Federici Mogherini. Raport ocenia jako równie istotne wszystkie konflikty w sąsiedztwie UE – na Ukrainie, w Libii, Syrii, Iraku, rejonie Sahelu. Wskazuje na nowe, dotychczas niedostrzegane obszary zagrożenia bezpieczeństwa, jak wojna hybrydowa, migracja, kontrola granic, bezpieczeństwo energetyczne i cybernetyczne⁸.

Długofalowym problemem państw członkowskich jest brak funduszy, które pozwoliłyby na właściwe wdrożenie elementów strategii. Ograniczone możliwości zmuszają kraje do zmiany priorytetów i dokonywania zakupów w ograniczonych ilościach, a także uniemożliwiają w pełni efektywne wykorzystanie dostępnego potencjału obronnego. Ograniczenia te szczególnie widoczne stają się w sytuacjach kryzysowych.

Koszty uczestnictwa w międzynarodowych misjach i operacjach zarządzania kryzysowego realizowane w ramach UE w rzeczywistości obciążają budżet krajów wysyłających swoje siły. Obecny mechanizm „Athena“, w ramach którego państwa członkowskie wnoszą roczny wkład stosownie do swojego dochodu krajowego brutto, pokrywa zaledwie około 10% kosztów. Pozostałą część pokrywają konkretne kraje uczestniczące w operacji lub misji. Choć ostatnio nastąpiła aktualizacja mechanizmu, miała ona charakter wyłącznie formalny, ponieważ Rada Europejska dokonuje zmiany zasad ustanawiających mechanizm co trzy lata.

Kilka krajów UE, które jednocześnie są członkami NATO, na ostatnim Szczycie NATO w Walii zobowiązało się do powstrzymania od zmniejszenia

⁸ *Foreign Affairs Council: Council Of The European Union: Council Conclusions on Csdp*, pp. 2-3, 18.05.2015, <<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/05/18-council-conclusions-csdp/>>, (30.11.2015).

wydatków na obronę, i stopniowo, do roku 2020, zwiększenia wydatków do poziomu 2% PKB. Jednak jest już jasne, że Francja, Wielka Brytania, RFN i Włochy, których wydatki na obronę stanowią 70% wydatków na obronę wszystkich państw członkowskich, albo zmniejszą albo co najwyżej utrzymają na obecnym poziomie wydatki na rok 2015⁹. To rzuca cień na zobowiązania z Newport. Wzrost wydatków na obronę ma miejsce w krajach bałtyckich, Polsce czy Holandii, co nie zmienia faktu, że stanowi to znikomy procent ogólnych wydatków obronnych państw Wspólnoty¹⁰.

Kraje Europy stoją przed problemem niedostatecznych możliwości działania. Lekcja, którą Europa odrobiła podczas operacji w Libii, pokazała, że kraje Wspólnoty są w stanie reagować podczas kryzysu. Z drugiej strony, lekcja libijska udowodniła braki w strategicznych elementach związanych z reagowaniem na kryzys, takich jak zaopatrzenie w paliwo czy zbieranie materiałów wywiadowczych na terenach objętych działaniami. Bez realnego wsparcia Waszyngtonu w tych obszarach, operacja państw europejskich zakończyłaby się na etapie teorii¹¹. Dlatego też państwa członkowskie zgodziły się na współpracę w kształtowaniu i wzmacnianiu obrony cybernetycznej. Nawet w najbardziej optymistycznym scenariuszu należy oczekiwać jednak, że okres kształtowania niezbędnych kompetencji będzie trwał minimum 5 lat.

Osobnym rozdziałem jest kwestia woli politycznej lub – odpowiednio – jej braku. Unia Europejska jest związkiem 28 państw o często odmiennej percepcji strategicznych priorytetów, zagrożeń bezpieczeństwa, a jednocześnie podejmujących decyzje w drodze konsensusu. Choć konflikt ukraiński od wielu miesięcy wzbudza zainteresowanie krajów bałtyckich czy Polski – bezpośrednio graniczących z Federacją Rosyjską – dla takich państw jak Włochy czy Malta a ostatnio Grecja, zdecydowanie ważniejszym wydaje się problem masowych migracji. Dla Wielkiej Brytanii, Niemiec czy Francji największym wyzwaniem w zakresie bezpieczeństwa narodowego jest z kolei ryzyko działań radykalnych islamistów. Setki tysięcy obywateli tych krajów są narażone na infiltrację przez środowiska hołdujące radykalnej ideologii, co może skutkować atakami terrorystycznymi.

Dobrą ilustracją różnic w percepcji zagrożeń wśród krajów UE jest funkcjonowanie grup bojowych UE, które choć są w pogotowiu od 2007 r., nie zostały ani razu użyte, mimo że istniało po temu kilka przesłanek.

⁹ J. Beale, *Nato defence spending falls despite promises to reverse cuts*, 26.12.2015 <<http://www.bbc.com/news/world-31619553>> (30.11.2015).

¹⁰ M. Masariková, *Európska bezpečnosť v roku 2015: nové momentum, staré problémy*, 03.04.2015, <<http://zahranicnapolitika.dennikn.sk/europska-bezpecnost-v-roku-2015-nove-momentum-stare-problemy/>> (30.11.2015).

¹¹ M. Masariková, *Bezpečnostná Európska rada: Veľa kriků pre nič?*, 18.12.2013, <<http://zahranicnapolitika.dennikn.sk/bezpecnostna-europska-rada-vela-kriku-pre-nic/>> (30.11.2015).

Różne postrzeżenie rzeczywistości i odmienne strategiczne priorytety najlepiej uwidoczniły się podczas kryzysu ukraińskiego. Choć na Federację Rosyjską nakładano kolejne pakiety sankcji, w trakcie negocjacji można było usłyszeć wiele krytycznych głosów przestrzegających przed negatywnymi skutkami sankcji dla europejskich gospodarek. Choć decyzja UE co do zasady powinna być jednomyślna, niektórzy polityczni przywódcy pozwalali sobie na otwartą krytykę przyjętej linii politycznej, co osłabiało powagę stanowiska EU względem Rosji.

Paradoksalnie, jednolite stanowisko w kwestii ukraińskiej zajęły państwa Grupy Wyszehradzkiej – wyjątkiem jest Polska, zainteresowana wzmocnieniem obecności wojskowej NATO na jej terytorium.

Na początku 2015 r. prezydenta Putina, goszczącego z oficjalną wizytą, witał węgierski premier Viktor Orbán, który zaledwie kilka dni wcześniej oświadczył wolę budowy nowego, nieliberalnego świata, dla którego wzorcem miałyby być Rosja. Konsekwencją wizyty była nowa umowa gazowa, wynegocjowana przez węgierskiego premiera. Ponadto Orbán określił sankcje wobec Rosji jako „strzał w stopę”. Wizyta w Budapeszcie była pierwszą podróżą Putina do kraju UE od czerwca 2014 r.¹²

Szerokie zainteresowanie światowych mediów wzbudził czeski prezydent Miloš Zeman, jedyny europejski przywódca, który odbył z prezydentem Putinem dwustronne spotkanie przy okazji uroczystości rocznicowych w Moskwie, upamiętniających zakończenie II wojny światowej. Na spotkaniu wyraził przekonanie, że sankcje są krótkotrwałe, zaś on sam był przeciwny ich wprowadzeniu¹³. Podczas szczytu NATO w Walii Zeman żądał dowodów na obecność wojsk rosyjskich na Ukrainie (szwedzki minister spraw zagranicznych Karl Bildt ironicznie poradził Zemanowi, żeby się zapytał czeskich służb wywiadowczych)¹⁴.

Trio zamyka słowacki premier Róbert Fico, który także uczestniczył w obchodach zakończenia II wojny światowej w maju 2015 r. Nagłówki rosyjskich mediów chętnie cytowały słowackiego premiera, który sankcje unijne określił jako nieuzasadnione i niesprawiedliwe, porównując je do sankcji przeciw Kubie, które nie rozwiązały politycznego problemu. Po powrocie do kraju wypowiedział się w sposób, który dobrze oddaje ambiwaletną postawę niektórych europejskich polityków, kwestionujących zasadę europejskiej jedności: „Jeste-

¹² M. Day, *Vladimir Putin receives a warm welcome from Hungarian PM Viktor Orbán*, 17.02.2015, <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/vladimir-putin/11418959/Vladimir-Putin-receives-a-warm-welcome-from-Hungarian-PM-Viktor-Orban.html>> (30.11.2015).

¹³ V. Soldatkin, J. Lopatka, *On Kremlin visit, Czech president is among friends*, 09.05.2015, <<http://www.reuters.com/article/us-russia-czech-idUSKBN0NU0NM20150509>>, (30.11.2015).

¹⁴ R. Coalson, *NATO's Eastern Countries Fractured Over Response To Russia*, 05.01.2015, <<http://www.rferl.org/content/russia-europe-divisions-ukraine-czech-hungary-poland-slovakia/26569958.html>>, (30.11.2015).

śmy za jednolitym podejściem, ale jednocześnie zastrzegamy sobie, jako suwerenny kraj, prawo przedstawienia swojego stanowiska Unii Europejskiej¹⁵.

Mechanizmem, za pomocą którego UE mogłaby demonstrować przed Rosją siłę, nie jest obecnie armia europejska, o tworzenie której zaapelował Przewodniczący Komisji Europejskiej, lecz która wymaga rozwiązania wielu szczegółowych rozwiązań. Na chwilę obecną dużo istotniejsza wydaje się demonstracja jedności i wspólne stanowisko krajów Wspólnoty.

Wnioski

Ukraiński kryzys dokonał znaczących zmian w europejskim środowisku bezpieczeństwa. Jak zostało przedstawione w niniejszym artykule, Federacja Rosyjska, naruszając integralność terytorialną Ukrainy, złamała kilka międzynarodowych traktatów i konwencji, osłabiając system prawa międzynarodowego ustalony po II wojnie światowej. Wspomniany konflikt uwidocznił listę potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa Unii Europejskiej i naocznił znaczenie takich form współczesnej rywalizacji, jak wojna informacyjna, cyberataki, wojna hybrydowa, uzależnienie energetyczne.

Pomimo postawienia zagadnień bezpieczeństwa i obrony na porządku obrad przywódców UE, nie nastąpiły radykalne rozwiązania w zakresie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony UE.

Bezpieczeństwo i obronę Unii Europejskiej podczas trwania kryzysu ukraińskiego niezmiennie gwarantuje NATO, które jednak po eskalacji konfliktu dało do zrozumienia, że gwarantuje bezpieczeństwo tylko członkom Sojuszu. Nastąpiła intensyfikacja ćwiczeń w krajach bałtyckich i Polsce. Na szczycie NATO w Walii przewidziano intensywną rotację wojsk Sojuszu na wschodniej flance NATO, jednak bez utworzenia stałej bazy sił NATO w regionie. Polska i kraje bałtyckie naciskają jednak na stałą bazę, w związku z czym oczekuje się, że kwestia ta będzie kluczowym elementem obrad szczytu NATO w Warszawie. Kluczową rolę w procesie decyzyjnym odegrają najprawdopodobniej Stany Zjednoczone Ameryki.

W ukraińskim kryzysie tak naprawdę chodzi o coś więcej niż tylko o zmianę architektury bezpieczeństwa europejskiego – kryzys ten kształtuje system stosunków międzynarodowych oraz decyduje o tym, kto będzie gwarantem bezpieczeństwa kontynentu europejskiego.

¹⁵ T. Kyseľ, *Fico sa dostal na titulné strany ruských novín: Som proti sankciám*, 02.06.2015, <<http://www.aktuality.sk/clanok/277055/fico-sa-dostal-na-titulne-strany-ruskych-novin-som-proti-sankciam/>> (30.11.2015).

Bibliografia:

- ✓ Beale J., *Nato defence spending falls despite promises to reverse cuts*, 26.12.2015 <<http://www.bbc.com/news/world-31619553>> (30.11.2015).
- ✓ Braw E., *The Secret Norwegian Submarine Base Being Rented by Russians*, 27.03.2015, <<http://www.newsweek.com/2015/03/27/secret-submarine-base-norway-accidentally-handed-russians-314989.html>> (30.11.2015).
- ✓ *Budapest Security Agreement on Security Assurances, 1994*, <<http://www.cfr.org/nonproliferation-arms-control-and-disarmament/budapest-memorandums-security-assurances-1994/p32484>> (30.11.2015).
- ✓ Coyle J. J., *Putin Controls All Ukraine's Airwaves, Phones and Computers*, 17.05.2015, <<http://www.newsweek.com/putin-controls-all-ukraines-airwaves-phones-and-computers-332439>> (30.11.2015)
- ✓ Day M., *Vladimir Putin receives a warm welcome from Hungarian PM Viktor Orban*, 17.02.2015, <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/vladimir-putin/11418959/Vladimir-Putin-receives-a-warm-welcome-from-Hungarian-PM-Viktor-Orban.html>> (30.11.2015).
- ✓ Hofreiter L., *Securitológia*, Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Liptovský Mikuláš 2006.
- ✓ Kyselý T., *Fico sa dostal na titulné strany ruských novín: Som proti sankciám*, 02.06.2015 <<http://www.aktuality.sk/clanok/277055/fico-sa-dostal-na-titulne-strany-ruskych-novin-som-proti-sankciam/>> (30.11.2015).
- ✓ Masariková M., *Bezpečnostná Európska rada: Veľa kriku pre nič?*, 18.12.2013, <<http://zahranicnapolitika.dennikn.sk/bezpecnostna-europska-rada-vela-kriku-pre-nic/>> (30.11.2015).
- ✓ Masariková M., *Európska bezpečnosť v roku 2015: nové momentum, staré problémy*, 03.04.2015, <<http://zahranicnapolitika.dennikn.sk/europska-bezpecnost-v-roku-2015-nove-momentum-stare-problemy/>> (30.11.2015).
- ✓ *European Security Strategy: A Secure Europe in a Better World*, 2003, <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>> (30.11.2015).
- ✓ *EU Energy in Figures. Statistical Pocketbook 2014*, Publications Office of the European Commission, Luxembourg 2014, <http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_pocketbook.pdf>, (30.11.2015).
- ✓ *Foreign Affairs Council: Council Of The European Union: Council Conclusions on Csdp*, 18.05.2015,

- <<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/05/18-council-conclusions-csdp/>>, (30.11.2015).
- ✓ *Helsinki Final Act. Conference on Security and Co-operation in Europe*. 1975, <<https://www.osce.org/mc/39501?download=true>>, (30.11.2015)
 - ✓ *Charta Organizácie spojených národov*, 1945, <<http://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Charta-OSN.pdf>>, (30.11.2015).
 - ✓ *Hybridná vojna – hybridné reakcie?*, NATO Review magazín, <<http://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Russia-Ukraine-crisis-war/sk/index.htm>>, (30.11.2015).
 - ✓ Coalson R., *NATO's Eastern Countries Fractured Over Response To Russia*, 05.01.2015, <<http://www.rferl.org/content/russia-europe-divisions-ukraine-czech-hungary-poland-slovakia/26569958.html>>, (30.11.2015).
 - ✓ Soldatkin V., Lopatka J., *On Kremlin visit, Czech president is among friends*, 09.05.2015, <<http://www.reuters.com/article/us-russia-czech-idUSKBN0NU0NM20150509>>, (30.11.2015).
 - ✓ *'State sponsored' Russian hacker group linked to cyber attacks on neighbours*, 29.10.2014, <<http://www.theguardian.com/technology/2014/oct/29/russian-hacker-group-cyber-attacks-apt28>>, (30.11.2015).
 - ✓ *The Upsalla Conflict Data Program: Ukraine*, <http://www.ucdp.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=161®ionSelect=9-Eastern_Europe>, (30.11.2015).
 - ✓ Yuhás A., Jalabi R., *Ukraine crisis: why Russia sees Crimea as its naval stronghold*, 07.03.2014, <<http://www.theguardian.com/world/2014/mar/07/ukraine-russia-crimea-naval-base-tatars-explainer>>, (30.11.2015).